

19.9.15

לכב':
ועדת האיתור לבחירת היועץ המשפטי לממשלה
ירושלים

שלום רב,

הנדון: מועמדות עורך הדין אבי מנדלבלית לכהונת היועץ המשפטי לממשלה

חובה נעימה היא לי להיענות לבקשת עורך הדין אבי מנדלבלית (בהמשך דברי, ברשותכם, מנדלבלית), לחוות דעתי ולבטא הערכתי בדבר התאמתו למלא את תפקיד היועץ המשפטי לממשלה במהלך השנים הבאות.

כמי שלווה יועצים משפטיים לממשלה במשך שש שנות כהונתי בתפקידי האחרון במערכת, בתקופה שבין 2007 – 2013 ולמעשה גם קודם לכן, אבקש לתאר, מנקודת ראותי, את חשיבות התפקיד, ובהתאם את תכונותיו וסגולותיו של מנדלבלית והתאמתו, לטעמי, למלא את התפקיד היטב. בנוסף, במקרה זה, דומני שאינני יכול להימנע מלהתבונן גם במאפייני הפרשה האחרונה בה נדרשה מערכת האכיפה להתנהלותו של מנדלבלית, ולהעלות הסתייגות מהאופן בו נהגו וטופלו החשדות בפלילים שיוחסו לו. בעניין אחרון זה אעסוק מעט, משום שלטעמי, יש מקום להסיר – ולא בקושי רב – מה שאפשר וייראה בעיניי מאן דהוא כאבן נגף בפני התאמתו לכהן במשרה הבכירה והרגישה העומדת עתה על הפרק, כמפורט בהמשך.

אכן, אין שיעור לחשיבות התפקיד של יועץ משפטי לממשלה; בסביבה של מחלוקות, שסעים ואינטרסים מנוגדים, המעורבים והנוטלים חלק כה משמעותי בעיצוב פני החברה, בדרכי הבטחת שמירת החוק ע"י הפרט ותקינות תפקודה של הרשות, היועץ המשפטי לממשלה הוא הרי ראש המשפיעים, ולעיתים הקובעים, את "כללי המשחק" המשפטי ברשות המבצעת.

אין לך סוגיה משמעותית שאינה עוברת בלשכתו. אין סוגיה המטופלת ע"י השירות המשפטי הציבורי (הכפופה לו מקצועית) בכל תחומי החיים שאינה מצויה בדרך זו או אחרת על שולחן המערכת שבראשותו. אמנם ניתן להשקיף על מושג היועץ המשפטי לממשלה כמוסד, על שום שרבים מאוד מעורבים ושותפים למילוי משימות המחזיק בתואר האמור, אך בראשה הרי עומד הוא היועץ כמנהיגה המקצועי כשההכרעות המרכזיות והרגישות ביותר מתקבלות על ידו. אכן במרב הנושאים עוסקים אנשי השרות המשפטי הציבורי בכללם, אך במיעוטם כאמור – אלה המרכזיים, המורכבים והרגישים ביותר – חלקו הישיר של היועץ המשפטי לממשלה, וממילא כישוריו המקצועיים ומנהיגותו, לצד סגולותיו האישיות של הנושא בתפקיד, הינם חשובים מאין כמותם. הם מכריעים.

ברור אם כן, כי על היועץ המשפטי לממשלה לשמש מנהיג למופת של השירות המשפטי הציבורי. עליו להיות משפטן מן המעלה הראשונה ואולי גם מומחה לתחומים אלה או אחרים. כמו כן, אין ספק כי על הנושא במשרה מרכזית זו להיות בעל התכונות האישיות החיוניות, כגון אינטליגנציה טובה, חוכמת חיים ושכל ישר ניכרים, לצד כושר מנהיגות לעמוד בראש מערכת כה גדולה, מורכבת ורבת פנים. בנוסף, אין צריך להזכיר; יתרון של ממש יכול שיהיה למי שמכיר ומנוסה בעשייה המשפטית הציבורית, ויידע על כן לנווט את דרכה בתבונה ובשום שכל.

עם זאת, מבלי להפחית כהוא זה בדרישות הסף הללו, רשמיי מן השנים בהן פעלתי בסביבת לשכת היועץ המשפטי ובקשר יומיומי עימו ועם לשכתו, הובילוני להעריך עוד יותר עד כמה נכון לצפות, וחיוני להבטיח, כי מי שמכהן במשרה זו יפעל תמיד – ובעיקר בטיפולו במעט התיקים והנושאים הכבדים והרגישים ביותר, שמטבע הדברים יעמדו גם במרכז העניין הציבורי וישמשו נדבך חשוב בבניית ובשמירת אמון הציבור במערכת – אך ורק בדרך נקייה ובלא ששיקולים זרים כשלהם ישפיעו על שיקול דעתו ועל החלטותיו. באשר לאלה, פעמים, יהיו גם מי שיבקשו משיקולים

מוטים או על בסיס מידע חסר להפעיל השפעתם החיצונית על ההחלטות שתתקבלנה. חיוני אפוא, כי ייבחר איש שהלכה למעשה, באופן דווקני - לא יודרך ולא יושפע מדבר זולת השיקול הענייני. כי לא יתכופף או ישרת אינטרס בלתי ראוי שתבקש הרשות לקדם, לא יושפע או ייסחף אל עבר רחשי דעת הציבור שיוצגו (כביכול) באמצעות התקשורת, ולא יביא בחשבון שיקוליו שום מחיר אישי שאפשר וייגבה ממנו (ושיפגע אולי בדימויו) על החלטה ראויה (אך אולי לא פופולארית) שיאמץ.

אפשר ודבריי מיותרים, שהרי איש לא יחלוק עליהם לגופם ורטוריקה מליצית תומכת תישמע הרי מפי כול. אנו רוצים לקוות שכול משרתי הציבור הם כאלה. לבטח, מי שמכהנים בבכירות שבין המשרות, ובכללן בזו הניצבת בראש מערכת האכיפה והחוק ברשות המבצעת. עם זאת, רשמיי שלי אינם בהכרח כאלה שמיתרים את אזכור המאפיינים האישיותיים המצופים הללו. אלה מצדיקים לטעמי תשומת לב מיוחדת מצידם של הבוחרים את מי שיכהנו במשרות רמות שכאלה.

לפיכך אני שב ומדגיש את שמיותר לאמרו: עצמאותו של היועץ והמערכת שבראשה הוא עומד, אומץ ליבו, שיקוליו הנקיים לחלוטין אשר אינם מוטים כאמור לעבר שום שיקול שאינו תואם את חובת מילוי תפקידו במקצועיות ביושר מרביים - הם בעיניי החשובים מכל תכונה אחרת עימה מגיע המועמד למלא כהונה זו במערכת המשפט. בהתאם לכך, בחרתי אף אני לפנות אל אפיק הערכה משמעותי זה, שעה שנדרש אני לשאלת התאמתו של מנדלבלט לכהן במשרת היועץ המשפטי לממשלה, תוך שאביע חוות דעתי החיובית עליו ועל התאמתו.

ועתה למועמד מנדלבלט -

היכרותי עם מנדלבלט החלה כבר לפני שנים רבות יחסית במפגשים מקצועיים - פורמאליים ומזדמנים. באלה הועלו ולובנו - גם בינינו - שאלות עובדתיות וסוגיות משפטיות שעמדו על הפרק בעיקר בתחומי המשפט הציבורי; התחום הפלילי, הביטחוני, היבטים הנוגעים לסוגיות מן המשפט הבין לאומי, דיני המלחמה ועוד. אלה פרנסו את סדר יומה של הפרקליטות הצבאית והאזרחית ושל עבודת כל אחד מאתנו בשתי המערכות.

לא אפרזו אם אומר כי במהלך השנים, ובעיקר בתקופה בה מילא מנדלבלט את תפקיד הפרקליט הצבאי הראשי, בה גם עסק מתוקף תפקידו בתיקים ובסוגיות מורכבים שנדונו בלשכת היועץ המשפטי ופרקליטות המדינה, התרשמתי הייתה כי מנדלבלט מוכר ומוערך על ידי כולנו כאחד המשפטנים המעולים שהיו במערכת הציבורית. מנדלבלט בעל ידע תיאורטי נרחב בכל קשת הסוגיות המוכרות והרלוונטיות לעולם המשפט הציבורי, ובעל יכולת ליישמו בעבודתו המעשית. בתוך כך, למנדלבלט כושר ניתוח והסקת מסקנות ויכולת מתן ביטוי מילולי לעמדותיו (בע"פ ובכתב) ברמה ובאיכות מרשימים ויוצאי דופן. זאת, הן בטיפולו בהיבטים העובדתיים של כל עניין שהועלה מעת לעת על הפרק, והן בניתוח חכם ויישום הולם של הדין המהותי על אותה תשתית.

במיוחד בולטת אצל מנדלבלט חשיבתו האנליטית והיצירתית, המבוססת על ידע והבנה משפטיים ברמה טובה ביותר, ועל תפיסת עולם מגובשת של משרת ציבור - עמוקה וערכית. אלה באים גם לידי המחשה, בין היתר, בהצגת עמדות חכמות ומשכנעות, המבהירות ומחדדות עבור שומעיו לא פעם תמונת דברים מורכבת ומעורפלת. אכן, במסמכים מפרי עטו שהונחו על שולחניו מעת לעת ניכרים היו והרשימו אותנו מאוד גם התבונה, היושרה הלהט והאמונה בצדקת הדרך שנבחרה, כשאלה מוגשים או מושמעים, כאמור, ביסודיות מרבית ובשפה רהוטה ומשכנעת.

בתוך כך, כפרקליט הצבאי הראשי, שהיה מופקד על תקינות העשייה המגוונת במערכת בת היקף עצום, ידע מנדלבלט לגבש עמדות ולעמוד עליהן גם כשלא היו בהכרח מקובלות על אחרים בסביבתו (במטה הכללי או בפיקוד הבכיר, ועל כך ארחיב מעט להלן). מאידך, ובאותה נשימה התרשמתי כי מנדלבלט נכון היה לסגת מעמדות שגיבש (או נטה לגבש) כשנדרש להן מחדש וכשהשתכנע שיש לשנותן - הכול, תמיד, באופן ששום שיקול שאיננו ענייני ונחוץ לעניין השפיע על עמדתו ועל איתנותו בהתייצבות מאחוריהן.

כשמנדלבלט עמד בראש הפרקליטות הצבאית הוא בלט במערכת המשפטית כולה כמי שלוחם על קיומן של נורמות שמירת הדין ופיתוח המשפט בצבא; תרומתו הייתה ניכרת במיוחד בתחומי ליבה שהעסיקו את המערכת, כגון גיבוש תפיסת הלוחמה המשפטית על פיה פועל הצבא באזורי לחימה (מול צבאות ואל מול ישויות טרור), פיתוח תורת השימוש בכוח באזורים הללו, עיצוב

עקרונות (ומגבלות) ההתמודדות עם השימוש באזרחים כמגן אנושי במאבק בארגוני טרור, קביעת כללי התייעוד במבצעים לשם הבטחת בקרה ושיפור התפקוד של מערכות הצבא במהלכים מבצעיים עתידיים, התפיסה המשפטית של מערכת הביטחון והמדינה בנושא הסגר ברצועת עזה, ועוד ועוד...

בתוך כך נכון אולי לומר מלים ספורות על מאפייניו הייחודיים של המשפטן בצבא, ועל מנדלבלט כמי שמילא, בעניינים מסוימים ממש לגד עיניי, את תפקידו הבכיר ואת המשימות שעמדו על הפרק בתוך הצבא, בדרך ראויה להערכה רבה:

כידוע, הפרקליט הצבאי הראשי והמערכת שכפופה לו מתפקדים בסביבה בה מתקיים לעיתים מתח מובנה עם המערכת המשפטית האזרחית שבהנהגת היועץ המשפטי לממשלה ופרקליטות המדינה. משפטית, אמנם קיימת, כך מקובל, הירארכיה מסוימת לפיה בנושאים עקרוניים הכרעת המערכת האזרחית - היא הקובעת (העמדות לדין במקרים ייחודיים, עררים על סגירת תיקים, סוגיות של המשפט הציבורי והמנהלי ועוד). ואולם מנגד, על הפרקליט הצבאי להנהיג בעצמו את המערכת המשפטית הפנימית בצבא ולעשות כן כמצוות הוראות החוק - לא פעם בסביבה טעונה ביותר, בה תפיסות עולם של אחרים בשרשרת הפיקוד בצבא שונות מאלה שלו, כשמחלוקות עמם מקשות עליו להכתיב את הכללים לשמירת "שלטון החוק" בצבא בהתאם לסמכותו.

מנדלבלט, לטעמי, הצטיין ביכולתו לפעול בדרך מיטבית בתוך התווך האמור; הוא ידע והקפיד על קיום הדין בצבא, תוך שעמד בלחצים פנימיים רבי עוצמה, בין היתר על ידי בכירים ביותר, שאיש מהם לא הרתיעו או הפחית מעוצמת הנחישות שגילה לפעול ולהפעיל את החוק באורח דקדקני. מנגד, נהג מנדלבלט תמיד בשקיפות מלאה עימנו ביחס לעשייה, לשיקולים ולאלוץ המגוונים ששימשו כחלק מן הלבטים שנדרש להביאם בחשבון, בלא שהבחנתי אי פעם בניסיון להציג תמונה חלקית, מוטה לטובת הכרעה כלשהי בה היה הצבא אולי מעוניין, או התחשבות מצידו בשיקולים כלשהם שלא הלמו לחלוטין את הערכים הנעלים ביותר על פי הסטנדרטים הגבוהים שאימץ, שהדריכוהו תמיד.

לעניין זה ראוי להזכיר, כי חלק מהתיקים שנתפסו בעיני רבים מאיתנו כמוכוננים בתחום זה, כללו, את טיפולו הנחוץ, הישר והחד של מנדלבלט בתיקיהם של קציני צבא בכירים ביותר בדרגות אלוף ותת אלוף - חלקם לבטח ממכריו בצבא - בלא היסוסים ולבטים שלא מן העניין. באלה, כנגד לחצים וקשיים שהציבו גורמי צבא שחלקו על דרכו ושעימם היה עליו לא פעם להתמודד, הוא פעל בנחישות והוביל את פעולות האכיפה עד למיצוין כדין. בזמן אמת, התרשמנו, וחובה לומר כן, כי בגין גישה זו, שפעמים לא התקבלה באהדה, שילם מנדלבלט מחירים אישיים על החלטותיו "הבלתי פופולאריות" בתוך המערכת אליה השתייך.

בנוסף, מוצא אני לנכון גם להזכיר את תרומתו הייחודית של מנדלבלט בדיונים שהתקיימו במשרד המשפטים - בעיקר בלשכת היועץ המשפטי לממשלה - בנושאים הרגישים ביותר בתחום שמירת הביטחון מחד, והעשייה לשם כך בדרכים ההולמות את המשפט התקף, הדין והחוק; מנדלבלט, כמומחה מובהק בנושאי ליבה אלה במציאות המורכבת במדינתנו, היה רוח חיה בהצגת הנושאים ודובר מוביל המפתח בפני כולם את קו החשיבה שראוי לבסוף לאמצו בהחלטות היועץ. דומני כי לא ניתן להפריז בהערכת היסודיות בה הכין עצמו לדיונים, הידע שהפגין במהלכם, והכישורים לנווטם באורח מועיל לתחנה הנבחרת לבסוף.

ועתה, מבקש אני להוסיף מלים ספורות ביחס לתכונות האופי הייחודיות של מנדלבלט מנקודת ראותי, ולהפנות גם לאלה המגבשות את אותו מרכיב חשוב שהזכרתי בתיאורי את הנדרש והמצופה ממנהיג המערכת המשפטית ברשות המבצעת.

איכותו של פרקליט ומנהיג במערכות המשפט הציבורי נבחנת, כאמור, לא רק ע"פ אמות מידה מקצועיות בהיבטן הצר, אלא בראש ובראשונה אולי בתכונות היושר האישי והחוסן המוסרי שלו. בנוסף, חשובות ומשמעותיות לטעמי גם סגולות דוגמת נועם הליכות (שלא על חשבון נחישות) והתנהלות צנועה ונעימה לסביבה; באלה - כך ידוע ומוכר לכל - מתבלט מנדלבלט כל השנים כאדם אהוד ביותר המקיים יחסי אנוש מצוינים עם הבאים עימו במגע וכאחד המשפטנים ההגונים והערכיים שבמערכת הציבורית.

מנדלבלט נתפס בעיניי, ולמיטב התרשמותי בעיניי כולנו, כדמות מופת; הן "כמקצוען" משפטי בתחומו והן במישור האישי, כשגם בזכות אלה הכול נותנים אמון רב בו ובמנהיגותו. בדיונים הוא מפגין יושרה ויושר אינטלקטואלי, ולא היה מקום לחשש אי פעם כי שיקולים בלתי ענייניים

לחלוטין הדריכוהו בגיבוש עמדותיו, או כי דרכו הוכתבה או הושפעה מתכתיבים או ציפיות של אחרים במערכת הצבא, לרבות לא של הרמטכ"ל, של היועץ המשפטי לממשלה או שלנו – הפרקליטים. מעולם גם לא עלה בעיני איש מאיתנו אף הרהור בדבר האפשרות כי פרסום ביקורת חיובית הביאתו לנקוט בגישה פלונית או שפרסום שלילי אפשרי הרתיעו מקבלת החלטה נכונה. אפשר וטעה ואפשר ודעותיו לא תמיד תאמו את אלה של מי מאתנו. התווכחנו מעט או הרבה, אך מעולם לא פקפקנו בכך שהוא – מנדלבליט – אינו מאמין באופן מוחלט בצדקת עמדתו (עד שלעיתים אף החליפה, אם השתכנע).

ניסיונו והישגיו של מנדלבליט בשנות שירותו הרבות במערכת המשפט בצבא (כסגור וכתובע, ועד לכהונת הפרקליט הצבאי הראשי) הם אפוא רבים, והם רלוונטיים ביותר להערכת התאמתו למילוי משרת היועץ המשפטי לממשלה. שנותיו המאוחרות יותר ועד היום – בכהונתו כמזכיר הממשלה וכתביבת עבודת דוקטורט במשפטים בתחום דיני הלוחמה בטרור, לבטח העשירו אותו עוד בידע, בניסיון ובחוכמת חיים המעניקים גם הם לנתוניו ולכישוריו הללו מימד מעשי ועיוני נוסף שיתרמו רבות, להערכתו, למילוי מיטבי של משרת היועץ.

אכן, כאמור, תכונות אלה, לצד כישוריו וניסיונו העשירים כאמור, הם אלה המביאים אותי לנסות לשכנעכם בכך כי מועמדותו של מנדלבליט לכהונת היועץ המשפטי לממשלה היא ראויה ביותר.

פרשת "מסמך הרפז" – החשדת מנדלבליט עד סגירת תיקו הפלילי, תוך שהיועץ המשפטי קבע ממצאים לחובתו ומתח עליו ביקורת

ועתה, ובמידה מסוימת בשל כך שלא מצאתי כי אוכל להימנע מכך, אבקש להתייחס בקצרה למסקנות המכבידות בחלקן שנקבעו לחובתו של מנדלבליט בפרשה האמורה;

דומני שאין זה מתקבל על הדעת לחוות דעתי ביחס להתאמתו (לטעמי) של מנדלבליט לכהן כיועץ המשפטי לממשלה מבלי להתייחס לפרשה האמורה מן השנים האחרונות, שאל שוליה נכרך גם הוא. את ראשיתה ו'גרעינה הקשה' (לא בעניינו של מנדלבליט) ליוויתי אמנם בשלהי כהונתי בפרקליטות המדינה, הגם שברור כי כיום איני מצוי עוד בהתפתחויות שחלו בה במהלך השנים. עם זאת, מונחים הרי בפניי שני מסמכיו של היועץ המשפטי לממשלה (החלטת הסגירה של התיק הפלילי, והפנייה לראש הממשלה בהנחיה להעביר למליאת הממשלה את שאלת המשך כהונתו של מנדלבליט) ואלה הרי מסמכים המדברים במידה רבה בעד עצמם; כמו כן, עיינתי גם בעמדת מנדלבליט – הן בזו שהעבירה לוועדה הנכבדה (המסמך המתומצת) והן במסמך המפרט באריכות רבה יותר את תגובתו לעמדות שאימץ היועץ, להחלטות שקיבל ולהנחיות שנתן לממשלה בעניינו.

כשאלה לפני, וכשנדרש אני להעריך את יכולתי לעמוד מאחורי דעתי החיובית על מנדלבליט כמי שמתאים וראוי למלא את תפקיד היועץ המשפטי לממשלה, אל מול האפשרות כי הוא מעד חלילה בפרשה זו – בניגוד מוחלט לדמותו כפי שהכרתיה בשנות היכרותנו ופועלנו המשותפים במערכות המשפט – אני מוצא לנכון להעלות את ההרהורים והספקות הבאים כלפי המהלכים שנקטו כנגד מנדלבליט והמסקנות שפורסמו לחובתו.

אפתח בהצגת עמדתי הספקנית מראש; כמי שמכיר את מנדלבליט במשך שנים של מגעים מקצועיים בין המערכות, קשה לי ביותר (כמו שלהערכתי קשה גם לכל שאר גורמי המערכת שהכירוהו במהלך כהונתו כפצ"ר) לחשוב על אפשרות כי הוא פעל במודע באורח בלתי ראוי בעניין כלשהו. לא כל שכן בנושא הקשור לליבת העשייה שלו כפרקליט צבאי ראשי. מנדלבליט הוא ישר, הגון, וערכי מידי מכדי להאמין, שבעניין כלשהו יפעל בחוסר יושר או בעורמה מול היועץ, עוזרו, אנשי הביקורת במוסד מבקר המדינה או חוקרי המשטרה (במהלך עשרות שעות החקירה שניהלו נגדו). גם לא זיהיתי בשום דרך את האינטרס שיכול היה להיות לו לפעול שלא כראוי בנושאים שנדונו על ידי מערכת האכיפה בתיק זה.

שנית, ובטרם כניסה לגופו של עניין, דומני כי משפט אחד המסכם את חוות דעתו של היועץ, שופך אור ומדבר למעשה בעד עצמו (ובעד העניין), והוא מסיר לטעמי ממנדלבליט את העננה, כביכול, כולה; "גם בהתעלם מהקשיים הראייתיים, מכלול נסיבות האירוע כולו, ובעיקר העובדה שמנדלבליט עשה את המעשה הנכון כבר למחרת היום והעובדה שלא נגרם נזק קונקרטי לחקירה, מובילים למסקנה כי אין הצדקה להגיש נגדו כתב אישום בגין האירועים המתוארים". כשאלה הנסיבות וכשכך מסוכמים הדברים – ביחס לכל אדם, ולרבות עובד ציבור בכיר כמו הפרקליט

הצבאי הראשי - נדרשת גישה חשדנית ויצירתית ביותר כדי לחלץ מהן שאלות זניחות ומלאכותיות, לדעתי, שתשובות עליהן תבססנה גם מסקנות קשות לחובתו של הפצ"ר. מסקנות שבעקבותיהן גם נמצאה הצדקה כי תשמנה מצע ובסיס לשקילת הדחתו האפשרית ע"י הממשלה מתפקידו כיום.

יתרה מכך, אך ברור ומובן, כי שיקולים ועובדות אלו שנכללו לבסוף במסקנות היועץ המשפטי לממשלה היו ידועים עוד בטרם החקירה. ומכאן תמיהה שלא ניתן לחמוק ממנה; התיאור המסכם, המהווה בסיס לסיומה של החקירה אחרי חודשים רבים בלא הליך פלילי, הנו למעשה, מה שהיה ידוע מלכתחילה - כי לא תהיה הצדקה ולא יהיה בסיס להגיש בסופו של יום כתב אישום. האומנם נכון היה לצעוד במשך חודשים ושנים בדרך החתחתים הפלילית על מחיריה הכבדים, על הביקורת המבעבעת מתוך החומר שנאסף בהקשר הפלילי דווקא, על משקעי החשדות כפי שסוקרו על ידי התקשורת, לעיתים באורח אינטרסנטי ומתלהם, רק כדי להגיע בסופו של יום למסקנה שידועה הייתה מראש?

ועוד בעניין זה; בסיס החשדות הוא פרק זמן בן כמחצית היממה - רובו לילה - בו ביקש מנדלבליט לחשוב מעט בטרם ייתן תשובה לרמטכ"ל בנוגע למסמך לא שגרתי ורגיש מאין כמותו שהתוודע לראשונה - כאן ועכשיו - שנמצא בידי הרמטכ"ל (כלשון כל הנוגעים בדבר בעדותם - "לישון על זה לילה"). אומר בכנות, מתקשה אני בכלל לזהות את העניין כמעורר ולו שאלת תקינות כשלהי (התייעצות בין רמטכ"ל ליועצו הפצ"ר בעניין חריג שכזה, בה מציע הפצ"ר לרמטכ"ל "לישון על זה לילה אחד", ומייד בבוקרו של יום המחרת - מנחה אותו לפעול בדיוק כפי שראוי ומתבקש היה). האם באירוע ממין זה סביר כי ימצא עצמו הפצ"ר (!) מנדלבליט עצמו, מחויב להתייצב כחשוד בחקירה פלילית, שבשעתה ולאחר סיומה מצטרפים אליה גם הסיכון כי יודח מכהונתו הנוכחית, ובמקביל כנסיבה קשה נלווית - יישא במועקות המבוכה והבושה על "הטלתה הפלילית" המייסרת שמצא עצמו חווה לעד סגירתה לפני זמן לא רב, ולאחריה עד עצם היום הזה.

רבות דובר על קשיי היישום של עבירת המרמה והפרת אמונים. רקמה דקה לה, ויסודותיה לעיתים מעורפלים מעט. עם זאת, תמיד תבוסס היא על מרכיב עובדתי ראשוני של התנהגות שיימצא בה טעם כלשהו לפגם, כשהניתוח יתרכז בבירור התגבשותן של יסודות העבירה הפלילית האמורה בנסיבות העובדתיות הנבחנות. ועוד יש להקפיד ולהיזהר תמיד מפני האפשרות שמא אותו פסול, גם במקום שיימצא, לא יהיה מהותי דיו אלא זניח לחלוטין, שכן בקלות יחסית אפשר ובאמצעות יומרה מתחסדת "ישודרג" אותו פסול לכדי עבירה, כש"הזבוב יהפוך לפיל" פלילי. בענייננו, מכל מקום, לא הצלחתי לזהות את הפסול או התקלה הראשונית כנ"ל. **לא איתרתי כל זבוב של ממש.** לא מצאתי אצל הפצ"ר - אפילו לא ע"פ מסמכי היועץ - את בדל אי התקינות שהצדיק הפעלת מערכות המשפט הפלילי והמנהלי כנגדו.

להשקפתי, אין זה אלא מוכר ומובן כי במערכת יחסים דוגמת זו שמתקיימת בין ראש ארגון (כרמטכ"ל) לבין יועצו המשפטי (הפצ"ר) עניינים חשובים (ושאינם כאלה) עולים מעת לעת לדיון. השיח ביניהם מבוסס בראש ובראשונה על כך שבשלב הראשוני לפחות מתקיימים הם מתוך אמון הדדי בין השניים שאם חדרם סגור - לשיחתם בשלב זה אין שותפים. אין שום סיכוי לפתיחות מתחייבת בין בעלי תפקידים שכאלה אם אמון זה מופר או מוכרז כבטל בסמיכות לשיח שקיימו. לטעמי, עמדה גורפת לפיה לא מתקיים כלל וכלל חיסיון ברמה כלשהי בין עורך דין (הפצ"ר) לבין הלקוח (הרמטכ"ל), ולו ברמת אי החשיפה לתכני ההתוודעות הראשונית במפגש השניים, איננה נכונה והיא מעמידה בסיכון עצום את יכולתו של היועץ המשפטי לתפקד בארגונים ציבוריים וליהנות מאמונם של ראשיו ואנשיו. מה מידת אותה מחויבות לדיסקרטיות ראשונית הצומחת מתוך יחסי אמון אלה - תיקרא "חיסיון עו"ד לקוח" במלוא מובנו, או תוכר בכל דרך אחרת - מה היקפו ויחסיותו של החיסיון שעה שעוסקים בפצ"ר "בכובעו" השני להיותו היועץ המשפטי - מי שמייצג כמובן את בראש ובראשונה את אינטרס הציבור, הן שאלות נכבדות שיש לדון בהן. בוודאי שלא לדלג על סוגיה נכבדה שכזו עד כדי התעלמות וביטול קיומה, מורכבותה וחשיבותה, תוך הסתפקות באזכור חלקי לאקוני אך של חו"ד ישנה נושנה (בהקשר אחר מענייננו), כפי שנעשה, לכאורה, במסמכי היועץ בפרשה זו. בענייננו - אם לנוכח בקשת הרמטכ"ל מיועצו המשפטי (בלא כל קשר לשאלה אם הייתה לבקשה הצדקה אם לאו בעיני הרמטכ"ל) יהיה הפצ"ר מחויב - מיידית - "להסגיר" השיח האמור בפני מאן דהוא - שום שיח שכזה לא יתקיים בין אישים שכאלה. אם כך יונחו יועצים משפטיים בארגונים מורכבים לנהוג - המחיר המובהק לכך יהיה כי בעניינים רבים לא יוכל היועץ למלא תפקידו וייעודו העיקרי כשומר הסף מטעמו של הציבור. מכל מקום לטעמי, אסור שנגיע למציאות לפיה יהיה היועץ המשפטי של ארגון מנוע מלהגיב על פניית ראש הארגון, בתנאים דנן, כך: "תן לי זמן להרהר". "תן לי לישון על זה עד מחר בבוקר".

לגופם של דברים, אומר אך מעט מזער, ואפנה רק לחלק מאותן תמיהות ושאלות, לא פשוטות בעיניי למענה, שמצאתי שעה שעיינתי במסמכיו הנ"ל של היועץ המשפטי לממשלה עצמו, לצד טענות כבדות משקל לטעמי, שמצאתי במסמכי מנדלבלט, המעמידות כולן בעיניי את צדקת המהלכים שננקטו והמסקנות שהוסקו לחובתו של מנדלבלט בספק גדול.

"הכשלים" בהתנהלותו של מנדלבלט מבוססים בעיקרם על מסקנותיו העובדתיות של היועץ, אותן בנה על בסיס ראיות נסיבתיות (כביכול) שתיארן בהחלטותיו, לפיהן מנדלבלט הסתיר מעוזרו דאז (רז נזרי) בשיחתם בצהריים את דבר הימצאו של מסמך הרפז בידי הרמטכ"ל - עובדה שהיועץ קבע שהייתה בידיעת מנדלבלט כבר בשעת השיחה. דרך הילוכה של מסקנת היועץ רשומה במסמכים הללו שברשותכם.

ובכן, למסקנת היועץ הבסיסית האמורה, שבלעדיה לבטח לא היה ניזום שום מהלך של חקירה פלילית נגד מנדלבלט מלכתחילה, אפשר ואין כל בסיס אמיתי בחומר הראיות המוחזק בידי של היועץ המשפטי עצמו - לא מלכתחילה, עובר למתן ההוראה לחקור את מנדלבלט, וגם לא בעקבות סיומה, כשהחומר כולו בפניו.

בהיות מסקנות היועץ מבוססות בעיקר על תמליל שיחה בין מנדלבלט לאל"מ וינר, שהתקיימה כבר בשעות הצהריים, לפיו מנדלבלט כביכול שיתף את וינר ב"אי חשיפה" של המידע (לאוזנו של עוזר היועץ רז נזרי) בדבר הימצאו של מסמך הרפז בידי הרמטכ"ל - מה יעלה בגורל המסקנה האמורה של היועץ אם אמנם יתברר כי מן התמליל הושמטו שתי מלים חשובות ההופכות לחלוטין - ממש כך - את משמעות השיחה, וממילא שוללות את המסקנה האמורה??

אם תמלול קלטת השיחה נעשה באורח שגוי כשהשמיט ממנו שתי מלים קריטיות (ועוד נוספות) להבנת תוכנה ומשמעותה, והחטיא על כן את העיקר בדבריו הלגיטימיים לחלוטין של מנדלבלט (חוסר רצונו, הלגיטימי לחלוטין, לעסוק בתהליכי תשאול וחיפוש המסמך בצבא, באופן שאולי יהפוך אותו עצמו "לחוקר", דבר שאולי גם יביא לכך שייקרא לעדות ויבצר ממנו על כן לעסוק עוד בפרשה כפרקליט הצבאי) להבדיל מאישור לכך שבשעת השיחה עם נזרי כבר ידע כביכול על הימצאו של המסמך ברשות הרמטכ"ל (כעולה בשגגה מהתמליל המטעה), כי אז מתפוגגות גם השערות המרובות מידי (להשקפת היועץ) בין מועד התוודעותו של מנדלבלט מפי הרמטכ"ל כי המסמך ברשותו, ונותרים אנו אך עם פרק הזמן הקצרצר וחסר המשמעות בין עיתוי שיחת העדכון וההתייעצות לבין ההנחיה (הראויה) שנתן מנדלבלט לרמטכ"ל כבר בבוקר שלמחרת - שעות הלילה בלבד !!

ועוד הטרידה אותי שאלה בעניין התמליל: אם מצויות אמנם בתמליל שתי מלים שכאלה (שנשמעו ופוענחו בתמליל שהוכן ע"י אנשי מקצוע), היכן בתמליל מצוי הביטוי או הסימון בדבר עצם קיומן של מלים כאמור שנשמעו בקלטת - גם אם המתמלל לא הצליח לפענחן בקטע זה?? מדוע לא מופיע בתייעוד השיחה שבתמליל רצף של נקודות - - שנהוג לרשמן כדי לאותת לקורא כי אינו קורא שיח רציף ושלם?? כך הרי פעל המתמלל בשורות שלפני ואחרי המלים החסרות?? הכיצד לא הבחינו בכך קוראי השיחה במהלך האזנתם לקלטת במקביל לעיונם בתמליל??

ועוד שאלה; אם מקובלים על היועץ דבריהם הן הרמטכ"ל דאז והן של מנדלבלט, כי זה האחרון ביקש "לישון על זה לילה", האם לא מצא היועץ בעצם השימוש בביטוי זה משום תמיכה של ממש בכך ששיחת העדכון התקיימה בערב, לקראת סיום יום העבודה דווקא, ולא בשעות השיא של צהרי היום?? האם ביטוי שכזה אינו אינדיקטיבי לכך שמדובר בפסק זמן אותו נוטלים "הפורשים לביתם" לקראת לילה - לא לקראת עוד שעות רבות של עשייה במהלך היום??

ועוד לעניין זה אזכיר; האלוף דאז והרמטכ"ל היום גדי איזנקוט פנה לרמטכ"ל אשכנזי באותו יום (ה' 9.8.10) בשעה 1730 לערך וייעץ לו לשתף גם את הפצ"ר במידע בדבר הימצאו של עותק מהמסמך בידי. אם לא השלים איזנקוט עדותו בעניין זה בתיאור תגובתו (מחויבת המציאות) של הרמטכ"ל להצעה - "כבר עשיתי כן", קרי - "אתה מתפרץ לדלת פתוחה", האם לא ברור מכך שבשעת אחה"צ זו - הפצ"ר טרם עודכן !!

יתרה מכך, אם מצויות בפני היועץ עדותו של מנדלבלט, של הרמטכ"ל ולמעשה גם של האלוף איזנקוט, כי חשיפת העובדה בדבר החזקת המסמך בידי הרמטכ"ל נעשתה רק בערב (בפגישת השניים עובר לסיום העבודה ונסיעת כ"א מהם לביתו), ומכל מקום בשעות החשיכה - הכיצד מוכן היה היועץ לבסס את המסקנה כי לבטח שיחת העדכון עם הרמטכ"ל התקיימה כבר בשעות הצהריים. ובענייננו, נזכור ונתקשה להבין הכיצד - הייתה זו מסקנה ברמת וודאות דומה לזו

המקובלת בפלילים; כזו המצדיקה לטעמו את ביסוס הביקורת ופרסום מסקנותיו הנחרצות לחובת מנדלבלט, לצד הפניה לשקול המשך כהונתו כמזכיר הממשלה??

האם באמת נכון היה להידרש לפערים (הנראים פחות מזניחים) בדברי מנדלבלט במהלך ארבע השנים (פעמיים בפני המבקר, ומאוחר יותר בחקירות מתמשכות בחקירתו הפלילית). והאם נבדק בחומר שהיה בפני החוקרים הבסיס לכך שהטיחו בפרקליט הצבאי הראשי לשעבר כי הוא משקר בעדותו, לפיה הוא זוכר שמפגש העדכון עם הרמטכ"ל התקיימה בערב, בחשיכה – לא בצהריים?? דומני שלא נמצא חומר שכזה בידי החוקרים, ומכאן שגם לא היה בידיהם כל בסיס "לעקירת" זכרונם של מנדלבלט (ואחרים) מתודעתו, לפיו פגישת העדכון הייתה בשעות הערב. ואדרבא – יש סימנים של ממש כי השניים אמנם נפגשו בשעות הערב.

מה כל כך דרמטי בנטילת פסק הזמן הזניח האמור לשם שקילת בקשתו של הרמטכ"ל עד למחרת בבוקר (ברמה המגיעה כדי הצדקה ליזום חקירה פלילית ובעקבותיה מתיחת ביקורת פומבית בפצ"ר??) מדוע נדרשו בעניין זה לחדירה כה קפדנית ודקדקנית לדרך תפקודו וללוח זמנים כה מכווץ על פיו נשפטה מידת הראויות בתפקודו של הפצ"ר?? האם לוח הזמנים לעניין שכזה (תוך עיכוב של מספר שעות בחשיפת המידע) הוא עניין שראוי למדדו בסטופר??

ולעניין זה אולי לא למותר להפנות לכך שגם היועץ המשפטי לממשלה לא בהכרח נהג על פי אותם סטנדרטים ובדרך המקיימת את אותן ציפיות בתחום זה, כפי שהחילן על מנדלבלט; במהלך שיחה שקיים הוא עצמו עם הרמטכ"ל כעבור יום נוסף הציע היועץ – בקולו המוקלט – שהפרקליטות לא תציין בפני ביהמ"ש שליווה את הליכי החקירה – אף לא במסמך הסודי שעמדה המשטרה להגיש לו – בדיוק את אותה עובדה; כי בידי של הרמטכ"ל כבר מצוי עותק ממנו!! ונזכור, היה זה ביהמ"ש שעמד להתבקש לחתום על צווים "פולשניים" לאיתור ולאיסוף המסמך מידי כלי תקשורת (ערוץ 2) הטוען לחיסיון עיתונאי, כאשר השופט צפוי היה להניח כי את שיקול דעתו יוכל לבסס על כל פיסת מידע רלוונטי. לשון אחר; מול אותה משאלה ממש !! שביטא הרמטכ"ל בפני יועצו הפצ"ר (ביום 9.8.10) ובפני היועץ בשיחתם למחרת (10.8.10) שדבר הימצאו של המסמך בידי לא ייוודע, הם בחרו בפתרונות שונים; בעוד שהפצ"ר הנחה את הרמטכ"ל כבר למחרת בבוקר ("לאחר שישן על כך לילה") כי אכן ימסור את המידע, היועץ המשפטי לממשלה ביקש לרצות דעתו של הרמטכ"ל בגילוי נכונות מצידו "לחסוך" מביהמ"ש שליווה את החקירה עובדה זו ולהימנע מכל אזכור לה – אפילו לא בדף המידע החסוי שהמשטרה עמדה להגיש בשמו לשופט. בנסיבות אלה, אני מכל מקום, לא מצאתי הסבר לפער בין הציפיות והנורמות על פיהן נמתחה על מנדלבלט הביקורת בפרשה זו לבין הגישה שהותירה יוזמה זו של היועץ בלא שהמערכת נדרשה אליה כל עיקר. ואבהיר, לטעמי – התנהלויות שניהם כאחד לא יכולות היו לשמש עילה מוצדקת לחקירה פלילית כלשהי, ואף לא ראויות היו לפרנס ביקורת מכבידה ומיותרת; לא כנגד היועץ המשפטי לממשלה, ולבטח גם לא כנגד הפצ"ר.

ועוד אתמהה; מה פשר ההידרשות ומתן החשיבות והמשקל לעניין הניואנסים האפשריים (והטבעיים) בגרסאותיו של מנדלבלט לאחר ארבע שנים מן המועד בו התוודע להימצאותו של המסמך בידי הרמטכ"ל?? ולגופם של "ההבדלים" הללו, כשלעצמי, לא זיהיתי פערים שכאלה כל עיקר; לא בין הגרסה שמסר לראשונה למבקר המדינה לבין זו בה תיקן עצמו למחרת בבוקר (ביוזמתו) (לעניין עיתוי השיחה עם הרמטכ"ל), ולא בין הדברים שמסר למבקר לפני ארבע שנים לבין אלה שמסר בחקירותיו הנוספות באזהרה, כשבלא כל בסיס הטיחו בו החוקרים כי גרסתו העקבית (הנתמכת בין השאר באלה של הרמטכ"לים דאז ודה-היום, כדלעיל) אולץ ליתן הסבר גם לאפשרות כי שוגה הוא בזיכרונם ופגישת העדכון נערכה בצהריים. גם לעניין זה אחווה דעתי לפיה כל מה שאמר מנדלבלט ביחס להנמקה שהוא מניח ששימשה אותו לכך שלא מצא לנכון לעדכן היועץ – מיידית – בעקבות גילוי קיום המסמך (קרי – עוד לפני "המחרת בבוקר" ולאחר שקילת בקשת הרמטכ"ל) הגיוני וסביר היה – בין שקיבל המידע בצהריים, ובין שקיבלו בשעות הערב. מכל מקום, משמלכתחילה לא ניתן לאתר או לזהות בעניין מה שכינה היועץ המשפטי "גרסאות שונות" כל מניע שהוא מצידו של מנדלבלט לחמוק מדברי האמת, ממילא קורסת גם האפשרות כי לחקירות הקשות שנוהלו נגדו התייצב שלא בתום לב מלא ומוחלט.

בסיכום הערותיי הספורות בעניין זה אשתף בעוד הבט הנוגע לעניין זה היום, שנראה לי כמוקשה. לבטח כשמדובר בשליח ציבור שנוקפות לזכותו עשרות שנות עשייה ראווה למען הציבור; למנדלבלט לא ניתנה הרי הזדמנות לחלוק על החלטת היועץ המשפטי ומסקנותיו לחובתו שנתקבלו ופורסמו כ"הרשעה ציבורית" במעין "תנאים דה לוקס"; בתנאים בהם נסגר התיק הפלילי נגדו והוא לא יידון בבית המשפט, היועץ המשפטי הרי לא ייקרא גם לבסס מסקנותיו הפסקניות בפני ערכאה שיפוטית כשלה, לבטח לא בעת קרובה, והן לא תעמודנה למבחן בעל ממשות אפקטיבית לענייננו. עם זאת, בתכנייה ועל פי ממצאיה של החלטת היועץ, היא עלולה

להראות - ציבורית - כמעין "הרשעה", ועל פי יוזמת היועץ המשפטי לממשלה היא גם אמורה לשמש מצע לממשלה לשקילת האפשרות להדיח את מנדלבליט מכהונתו הנוכחית. בנסיבות אלה, הטרידה אותי ההערכה כי אם שגה היועץ המשפטי לממשלה במסקנותיו, כי אז גם הפגיעה האפשרית במנדלבליט היא ניכרת כפל כפליים. אם שגה, אין צריך לומר, היא גם פוגעת בציבור שאפשר ותינטל ממנו האפשרות ליהנות באורח מלא מתרומתו של עובד ציבור חיובי וללא דופי.

ולבסוף בעניין זה, מוצא אני עצמי מחויב לומר גם זאת; נוכח שנותיי הרבות ואמונתי במערכת הפרקליטות ובאנשי המקצוע הראויים שבה, דומני שניתן לסמוך על כך כי אנשי המערכת ולתקוותי בפרט היועץ המשפטי לממשלה, ייזמו את הדינאמיקה של בחינה נוספת שתיעשה בעקבות העברת מסמכי מנדלבליט, ואולי זו תוביל לתיקון הדברים; במצב זה ואם לכך יגיעו, לבטח תישקל גם התנצלות בפני מי שיוסר במשך השנה האחרונה בתחום היקר ביותר לעובד ציבור איכותי - ניקיון מעשיו וטוהר מידותיו, לצד הדאגה לכך ששמו לא יוחתם בתחומים הללו.

אני מכל מקום, כאמור, סברתי שלא אוכל להידרש לשאלת התאמתו (בעיניי) של מנדלבליט למשרת היועץ אם לא אתייחס למסמכי היועץ המשפטי לממשלה לגביו, ובלא שאשקול אם קיים קושי להמליץ עליו כמועמד ראוי. בסוף דרכי ובירוריי, ונוכח הספקות הרבים לגופם של הממצאים והמסקנות לכאורה ובדבר שאלת עצם ההצדקה לחקור אירוע ממין זה מלכתחילה, תוך התעלמות גם ממערכת היחסים הייחודית בין האישים הללו בצמרת הצבא ומשאלת החיסיון הרלבנטית אליה - סברתי שאין בכל הדברים כדי פגם וחצי פגם. לא במישור עבירת המרמה והפרת אמונים שממילא התפוגגה, ולא במישור של עבירת השיבוש שלא נמצא לה כל סימן של ממש מלכתחילה. ממילא תשובתי באשר להתפתחות זו, שיכול שהייתה נוגסת במידת שכונועי בדבר ראויות המינוי, כי אין כל מניעה שאמליץ עליו בכל פה וללא סייג.

ועתה, רק עתה, משהסרתי, לבטח בפני עצמי, את הצל המעיב על מאפייני כשירותו של מנדלבליט לשמש מועמד מצוין למשרה הרמה, רק עתה רשאי אני גם לחזור לרשמי מן המועמד ולסכם בפניכם את חוות דעתי;

היועץ המשפטי לממשלה במדינתנו הנו ראש וראשון במערכת משפטית מורכבת ביותר ורבת היקף, שדומה שאין דוגמא לה במדינות העולם. הכישורים והיכולות המצופים ממנו מחייבים כי יהיה נכון במשפטנות טובה, בכושר קבלת החלטות, ועוד כיוצא בזה תכונות ומעלות אישיות, אך במיוחד נתבעת ממנו יכולת לנהל ולהוביל את עולם המשפט ברשות המבצעת החולש על תקינות העשייה במדינה כולה. במובן זה, כישוריו המעולים של מנדלבליט, הרלבנטיים כל כך להתאמתו לתפקיד, והצלחתו המוכחת כבר במהלך השנים הרבות בהן שרת בצבא וכיהן בתפקיד הפצ"ר, ומאוחר יותר בעת מלאו את כהונת מזכיר הממשלה, והישגיו המוכחים בעשייה נמשכת זו, כמתבטא בתרומתו בכל קשת תחומי הליבה במערכות בהן היה מעורב מרכזי, ומעל לכל - היותו איש ישר, הגון עניו ברמה המקובלת על הכול, מציבים אותו, לטעמי, כמועמד מצוין להמשיך מעתה גם בכהונת היועץ המשפטי לממשלה.

מנדלבליט הוא אפוא לדעתי דמות חיובית בולטת ומובילה במערכת המשפט הציבורי והוא נכון בכל התכונות והכישורים המקצועיים, הניהוליים והאישיים המבטיחים כי יוכל ויתאים מאוד למלא את התפקיד הקשה של יועץ המשפטי לממשלה בהצלחה מרובה.

בכבוד רב,

משה לדור